

Kausmann:
De pactis
Romanorum
spec. I

P. 202.

17. 32

Pr. 12 num. 8

DE

PACTIS ROMANO- RUM

P. 202

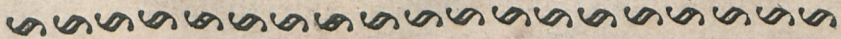
He 4068

SPECIMEN PRIMUM.

AUTORE

LAURENTIO HAUSMANN,

LUBECENSI.

ARGENTORATI,

Literis GEORG. ADAMI PIESCKERI, *Univers. Typogr.*

Liberæ ac Illustris
Sacri Romani Imperii
CIVITATIS LUBECÆ
INCLYTO SENATVI,
Viris Magnificis, Generosis, Amplissi-
mis, Consultissimis, Prudentissimis,
DOMINIS
CONSULIBUS, SYNDICO,
SENATORIBUS, PROTONO-
TARIO AC SECRETARIIS,
Patriæ Patribus Exoptatissimis, Patronis
Optimis, Fautoribus summo animi cultu profe-
quendis atque devenerandis
Primos laboris ac studii fructus, qua decet
demissione, observantissime
offert, dicat, consecrat

Tantorum Nominum

Obsequiosissimus

AUTOR,

CAPUT I.
DE
PACTIS IN GÉNÈRE.

§. I.

DE PACTIS ROMANO-
RUM tanquam Pactorum specie
meditaturus de Pactis in genere
nonnulla præmittere instituto
meo haud incongruum esse ju-
dico. Facem in hac ardui mo-
menti materia mihi prætulit * Philosophus quidam
Jenensis, Clarissimum puta KOEHLERUM, Virum,
quem scientiæ solidioris cultores vetant mori, &
quem Præceptorem meum fidelissimum grata mente
agnosco & colo; quæ quoque ratio me movit, ut
crebriori nominis Celeberrimi citatione pagellas
hasce condecorare decreverim.

A 2

§. 2.

---

* in Exercit. VI. Juris Natura d. Jure Pactitio.

§. 2.

In omnibus negotiis seu actionibus socialibus, in quibus pacti s. conventionis vocabulo utimur, invenimus homines, qui affirmant, se alteri aliquid præstare velle, aut intuitu ejus aliquid omittere; deprehendimus porro, qui se idem velle, quod ab altero affirmatur præstandum vel omitendum, declarant.

§. 3.

Sermo, quo quis affirmat, se velle alteri aliquid præstare seu intuitu ejus aliquid omittere, dicitur *promissio*. (Kähler, Exercit. VI. §. 1244.)

§. 4.

Qui affirmat, se velle, quod alter promittit, ille *acceptat*. (1264. ej. Exercit.)

§. 5.

Pactum seu *Conventio* est actus humanus, quo promissum acceptatur ab altero. (§. 2. 3. 4.)

§. 6.

Declaratio voluntatis nostræ symbolica alteri facta de aliqua re effectui danda est, quod *consensum* appellamus. (Kähler, Exercit. VI. §. 1253.)

§. 7.

Aut voluntas declaratur voce vel scripto, aut alio signo; priori casu dicitur *expressus*; posteriori *tacitus consensus*.

§. 8.

Declaratio voluntatis aut actualiter adest,
aut

aut adesse fingitur. Hinc consensus vel *verus*
vel *fictus* est.

§. 9.

Consensus tacitus est verus consensus.
(§. 7. 8.)

§. 10.

Consensus fictus re vera non est consensus.
(§. 6. 8.)

§. 11.

Promittens significat alteri, cui promittit,
consensum suum. (§. 3. 6.)

§. 12.

Si is, cui fit promissum, idem vult ac pro-
mittens, *in promissum consentire* dicitur.

§. 13.

Qui acceptat, ille in promissum consentit.
(§. 4. 12.)

§. 14.

Identitas voluntatis paciscentium in aliquo
negotio signis manifestata *consensum mutuum*
seu *reciprocum* absolvit. Idem objectum repræ-
sentatum, ad quod existentia reddendum vel im-
pediendum paciscentium voluntas tendit, *idem*
placitum dicitur. (Kahl. Exercit. VI. §. 1260. 1261.)

§. 15.

Pactum est consensus mutuus in idem pla-
citur. (§. 5. 11. 13. 14.) Substituas consensui
mutuo consensum duorum, & pactum erit duorum

A 3

vel

vel plurium in idem placitum consensus l. 1. §. 2.
ff. d. pact.

§. 16.

Id, quod propter aliud rei inest, vel de re
prædicatur, *determinatum*; id, per quod deter-
minatur aliud, *determinans* dicitur. (Wolf. ont.
§. 114.)

§. 17.

*Una eademque res potest esse deter-
minatum & determinans in diverso re-
spectu.* Ponas, pactum inire Cajum & Me-
vium, tunc Cajus & Mevius sunt determinantia
pacti, & pactum ipsum determinatum est. Idem
pactum vero est determinans, quatenus per illud a-
liquid fieri vel non fieri debet, & paciscentes, qua-
tenus per hoc pactum obligati sunt, per illud de-
terminantur. (§. 16.)

§. 18.

Determinatio vel generi inest, vel certæ
speciei tantum convenit. Hanc *propriam*,
illam *genericam* nominare libet.

§. 19.

Suum est id, quod unus vel a natura, vel
aliunde facto scilicet suo habet; *alienum*, quod
unus nondum habet.

§. 20.

Si alteri aliquid præstare, vel intuitu ejus
omit-

omittere volumus, hoc fieri debet usu virium nostrarum. Participem ergo eum reddere virium nostrarum, seu partem virium nostrarum in eum transferre volumus.

§. 21.

Vires ad rō suum pertinent. (§. 19.) Qui ergo alium virium suarum participem vult reddere, ille vult ex suo fieri alienum. (§. 19.)

§. 22.

Qui affirmat, se velle alteri aliquid præstare seu intuitu ejus aliquid omittere, ille affirmat, se velle ex suo fieri alienum. (§. 20. 21.)

§. 23.

Promissio est affirmatio, quod quis velit ex suo fieri alienum. (§. 3. 22.)

§. 24.

Acceptatio est affirmatio, quod quis velit ex alieno fieri suum. (§. 4. 23.)

§. 25.

Pañum est actus, quo mutatur suum in alienum. (§. 5. 23. 24.)

§. 26.

Juris Naturalis pars, ad quam custodiendam alios cogere possumus, *Jus Naturæ strictum* appellatur. (Köhl. Exercit. IV. §. 753.) Jam vero cum Jus Naturæ, quod prohibet, ne violetur rō suum cuique, sit Jus Naturæ strictum, sequitur, quod homines ad non violandum rō suum cuique cogi possint.

§. 27.

§. 27.

Per pactum mutatur suum in alienum. (§. 25.)
 Posito, aliquem violare velle pactum, videbis eum
 violare velle rō suum cuique. Si ergo quis ad non
 violandum rō suum cuique cogi potest, etiam ad
 non violandum pactum cogi possit necesse est.

§. 28.

Pacta sunt servanda. (§. 27.) Quod
 ergo ante pactum fuit voluntatis, post pactum fit ne-
 cessitatis; seu uti loquitur ICtus Paulus L. 17. §. 3. ff.
Commod. Quod principio (i. e. ante pactum) *bene-*
ficii & nude voluntatis fuit, convertitur in mutuas
prestationes.

§. 29.

Pactum est promissum acceptatum ab altero.
 (§. 5.) Omne ergo, quod excludit voluntatem,
 excludere quoque promissionem atque acceptationem
 ex idea promissionis & acceptationis patet.
 (§. 3. 4.) Voluntas est inclinatio mentis ad ea,
 quæ intellectus sibi tanquam bona representavit:
 (*Wolf. Psychol. Emp. §. 380.*) Hinc qui intellectu
 destituti sunt, nec acceptare nec promittere, con-
 sequenter nec pacisci valent.

§. 30.

Furiosi, mente capti, infantes,
summe ebrii qua tales non paciscuntur.
 (§. 29.)

§. 31.

Quem virium nostrarum participem facimus
 in

in consequendo aliquo proposito, illi nos sumus
auxilio.

§. 32.

Promissio eo tendit, ut alter alteri sit auxi-
lio. (§. 20. 31.) Hinc pacta eo tendunt, ut alter
alteri sit auxilio. (§. 5.) Auxilium aliis ferendum
ad officia amoris refertur. (*Kæhl. Exercit. IV. §. 740.*)
Jam vero cum amor non possit extorqueri, (§. 692.)
ej. Exercit.) sequitur quod *quis ad paciscen-*
dum cogi nequeat.

§. 33.

Eadem sunt, quorum unum alteri potest
substitui; *Diversa*, quorum unum alteri substi-
tui nequit. (*Wolf. Ont. §. 181. 183.*)

§. 34.

Qui alterum sub fictitiis & speciosis bono-
rum vel malorum representationibus ad agendum
commovet, ille *dolum committere* dicitur.
(*Kæhl. Exercit. V. §. 1154.*) Qui falsum pro vero
habet, ille *errat.*

§. 35.

Fictitiæ representationes a veris represen-
tationibus diversæ sunt. (§. 33.) Qui itaque in
promittendo utitur dolo, is representationibus a
mente diversis alterum ad agendum determinat.
(§. 34.) Qui promittit, alteri mentem seu volun-
tatem suam significat. (§. 3.) Ejusmodi itaque si-
gnum voluntatis & voluntas eadem sunt, (§. 33.)

B

ton-

consequenter signum voluntatis a voluntate diversum esse nequit. *Dolum* ergo *promissioni* & *ex consequenti pacto contrariari*, luce meridiana clarius est.

§. 36.

Ubi eadem voluntas, ibi eadem repræsentatio; (§. 29.) Ubi eadem repræsentatio, ibi idem objectum. Pactum requirit consensum mutuum, (§. 15.) qui absolvitur identitate duarum voluntatum (§. 14.) consequenter identitate objecti. Pactum ergo requirit unum idemque objectum. Dum paciscentes errant, falsum objectum pro vero habent. (§. 34.) Falsum objectum a vero differt. (§. 33.) Paciscentes itaque dum errant, diversum objectum sibi repræsentant; hoc autem consensui mutuo repugnat, ergo & *errorem consensui mutuo* & *ex consequenti pacto repugnare* apertum est.

§. 37.

Metus est tædium, quod percipimus ex malo futuro.

§. 38.

Pactum præsupponit actionem voluntariam. (§. 5.) Si ad aliquid volendum inducimur, id tanquam bonum nobis repræsentare debemus. (§. 29.) Qui metu impulsus paciscitur, illi malum repræsentatur. (§. 37.) *Metus* ergo in se spectatus *impedit voluntatem ideoque pactum*.

§. 39.

§. 39.

Consensus mutuus in identitate voluntatis pacipientium consistit, (§. 14.) *dissensum* ergo *mutuum* in identitate noluntatis pacipientium consistere patet.

§. 40.

Noluntas voluntati contradicit. Hinc identitas noluntatis pacipientium identitati voluntatis pacipientium contradicit, consequenter dissensus mutuus consensui mutuo. (§. 39.) Contradictoria se invicem tollunt, dissensus ergo mutuus consensum mutuum tollit. Sublato consensu mutuo evanescit pactum. (§. 15.) *Dissensum* itaque *mutuum tollere seu dissolvere pacta* in apriico est. Huc referas: *Nihil tam naturale est, quam eo genere quidve dissolvere, quo fuit colligatum.* l. 35. D. d. R. J.

§. 41.

Pactum, quo prius pactum mutatur. seu tollitur, *novatio* dicitur.

§. 42.

Per novationem tollitur consensus mutuus, (§. 15. 41.) quod non nisi dissensu mutuo fieri potest. (§. 40.) Novatio ergo involvit mutuum dissensum de pacto priori.

§. 43.

Solutio est realis promissi praestatio. Si promissum realiter praestitum est, id ipsum expirat.

B 2

Per

Per solutionem ergo expirat promissum, consequenter pactum. (§. 5.)

§. 44.

Solutio & novatio sunt modi tollendi pacta. (§. 40. 42. 43.)

§. 45.

Ufus virium nostrarum aliarumque rerum expediendo operi sufficientium dicitur *diligentia*.
Ufus virium nostrarum aliarumque rerum explendis officiis sufficientium *diligentia debita* audit.
(*Kähler, Exercit. III. §. 544. 546.*)

§. 46.

Omissio diligentiae debita *culpa* salutatur.
(§. 547. *ejusd. Exercit.*)

§. 47.

Dantur negotia, quae summum, alia, quae medium, alia denique, quae infimum diligentiae gradum postulant. Hinc culpa quoque nanciscitur gradus.

§. 48.

Omissio diligentiae summæ debita, *culpa levissima*; omissio diligentiae mediæ debita, *culpa levis*, omissio diligentiae infimæ debita, *culpa lata* appellatur. Notemus hic, quod culpa in Corpore Juris Civilis Romani simpliciter posita regulariter denotet *culpam levem*,
l. 5. §. 2. Commod. l. 23. ff. d. R. J. i. interdum &
contra

contradistinguitur *dolo* l. 5. §. 3. ff. d. in lit. jur. ;
 item quod culpa levissima dicatur *diligentia*.
 L. 5. §. 2. D. Commod. nec minus *custodia*. l. 13.
 §. 1. ff. de pign. act. ; denique quod culpa lata æ-
 quiparetur *dolo* in judiciis damni reparatoriis, nec
 non in delictis poenam tantum pecuniariam infe-
 rentibus. l. 1. §. 2. si is qui test. lib. l. 226. d. V. S.
 l. 8. §. 3. d. Precar. l. 1. §. 1. D. si mens. fals. mod.
 §. 49.

Finis est id, propter quod aliud fit; *Re-*
medium est id, quo existentiam alicujus finis
 consequimur. Finis ergo absque remediis existe-
 re nequit.

§. 50.

Qui per pactum in se recepit finis alicujus
 existentiam, is pactus est de remediis adhibendis,
 (§. 49.) consequenter de impedimentis removen-
 dis.

§. 51.

Qui pactus est de negotio aliquo ceu offi-
 cio expediendo tanquam fine quodam obtinendo,
 is pactus est de usu remediorum expediendo huic
 officio sufficientium & de remotione impedin-
 torum, ideoque de diligentia debita adhibenda.
 (§. 45. 50.)

§. 52.

Omissio diligentia debita negotio suscepto
 repugnat, ergo & culpa, (§. 46. 51.)

§. 53.

Malum ex violatione $\tau\tilde{s}$ suum cuique ortum *damnum* dicitur. (*Köhl. Exercit. IV. §. 769.*)

§. 54.

Si paciscens circa negotium susceptum culpam committit, pactum violat, (§. 52.) consequenter $\tau\tilde{o}$ suum cuique. (§. 27.) *Damnum* ergo alteri infert. (§. 53.)

§. 55.

Reparare damnum est efficere, ut malum ex violatione $\tau\tilde{s}$ suum cuique ortum cesset.

§. 56.

Cogere possum alterum, ut $\tau\tilde{o}$ suum cuique non violet, (§. 26.) & per consequens, ut sua culpa mihi *damnum* non inferat. (§. 54.)

§. 57.

Cui competit non pati, ut culpa alterius *damnum* sibi inferatur, ille quoque, si *damnum* culpa alterius illatum fuerit, ad *damni* reparationem alterum adstringere poterit.

§. 58.

Reparatio *damni* culpa illati est, quod *culparum praestationem* nominamus. *Paciscentes* ergo de negotio aliquo suscepto & expediendo ad *culparum praestationem teneri posse*, concedendum erit. (§. 57.)

§. 59.

Fortuna est nexus causarum, quem praevidere in nostra potestate situm non est. *Res* itaque

itaque *meræ fortunæ* sunt res extra nostram potestatem existentes.

§. 60.

Illud dicitur *non esse in nostra potestate*, ad cuius existentiam vel promovendam vel impediendam vires nostræ non sufficiunt. Res ergo *meræ fortunæ* sunt res, ad quarum existentiam vel impediendam vel promovendam vires nostræ non sufficiunt. Ad res *meræ fortunæ* refertur *casus*, consequenter & idem de casu prædicandum est.

§. 61.

Quidquid vires nostras excedit, in eo usus virium nostrarum nullus est. Ergo usus virium nostrarum ad impediendum casum nullus est. (§. 60.) Fingas, quod paciscentes se invicem ad casum evitandum obligare velint, tunc usum virium nullum adhiberi volunt, quod vero absurdum seu si mavis contradictorium est.

§. 62.

Pacisci non possumus de casibus evitandis. (§. 61.)

§. 63.

Paciscentes eatenus culparum præstationis teneri possunt, quatenus sibi invicem usum virium suarum promiserunt. (§. 51. 58.) Casus usum virium excedit. (§. 60.) *Paciscentes* ergo, *nisi casum in se suscipiunt, ad casus præstationem*

tionem non adstringi posse, certo certius est. Hinc recte judicat Ulpianus: *Animalium casus, mortes, quæque sine culpa accedunt, fuga servorum, qui custodiri non solent, rapina, tumultus, incendia, aquarum magnitudines, impetus prædonum a nullo præstantur. l. 23. D. d. R. 7.*

§. 64.

Propositiones, quas sistunt §§phi 30. 32. 35. 36. 38. 40. 44. 58. 62. 63. sunt mihi *Pactorum determinationes*. Competunt illæ *Pactis* in genere, sunt ergo *determinationes Pactorum genericæ*. (§. 18.)

§. 65.

Essentia dicitur id, sine quo *Ens* non potest concipi. (*Wolf. Ont.* §. 142. 143.) *Pactum* sine *promissione* & *acceptatione* concipi nequit, (§. 5.) ergo *promissio* & *acceptatio* sunt *essentialia* *pacti*.

§. 66.

Quidquid ex *natura* sive *essentia* *pacti* determinatur, illud ex *promissione* & *acceptatione* determinari debet (§. 65.)

§. 67.

Determinationes, quæ ex *natura* seu *essentia* *pactorum* concipiuntur, dico *determinationes Pactorum naturales*. Hinc *determinationes*

tiones, quæ ex promissione & acceptatione concipi queunt, sunt determinationes Pactorum naturales. (§. 66.)

§. 68.

Propositiones, quas includunt §§phi 30. 32. 35. 36. 38. 40. 44. 58. 62. 63. sunt determinationes Pactorum naturales. Sunt enim determinationes Pactorum, (§. 64.) atque ex ipsa promissione & acceptatione conceptibiles. (§. 67.)

CAPUT II.

DE

PACTIS NATVRALIBUS ET CIVILIBUS IN GENERE.

§. 69.

Concipere licet Pacta in statu naturali celebrata & in Statu civili. Hæc Pacta *Civilia*, illa *naturalia* nominabimus.

§. 70.

Quidquid competit generi, competat quoque speciei necesse est. (*Wolf. Log.* §. 346.) Pacta ergo & naturalia & civilia iisdem determinationibus gaudere debent, quibus Pacta in genere. (§. 64.)

§. 71.

Homines in civitate vitam degentes ab alterius

C

terius

terius, Principis nimirum arbitrio certo modo dependent, consequenter Pacta ceu actiones eorum non unice ab illorum arbitrio, sed a Principis quoque nutu dependere clarum est.

§. 72.

Pacta civilia capacia sunt determinationum naturalium & civilium.

Pactis enim civilibus determinationes competunt, quæ Pactis in genere, (§.70.) consequenter determinationes naturales (§.68.) Hæ itaque determinationes sive sint confirmatæ a legibus civilibus sive non, tamdiu in statu civili obtinent, donec ille, qui civitati præest, illas expressa mutet voluntate: Id quod duplici modo fieri potest; et enim aut addit Princeps determinationibus Pactorum naturalibus novas illis non contrarias, ex illis tamen non conceptibiles; aut Pacta ex ejus voluntate accipiunt determinationes, quæ naturalibus aliquo modo repugnant. Has determinationes, quæ arbitrio innituntur Principis; *civiles* appellare licitum erit. Pacta ergo civilia agnoscunt determinationes & naturales, & civiles.

§. 73.

Pacta naturalia meras habent determinationes naturales. Ineuntur enim extra statum civilem, consequenter determinationibus civilibus destituta sunt. (§.71.) Omnes ergo eorum determinationes ex solo paciscentium arbitrio originem trahunt, ideoque unice ex promissione:

missione & acceptatione concipi queunt. Hæ determinationes autem mihi *mere naturales* sunt. (S. 67.) Hinc inferatur conclusio.

CAPUT III.

DE

PACTIS ROMANORVM IN GENERE.

§. 74.

PER *Pacta Romanorum* intelligo Pacta in civitate Romana olim obvia.

§. 75.

Ex historia Civili Romana constat, Romanos propter utilitatem publicam & ne infinita ex partium conventionem orirentur litigia, sancivisse, neminem ex Pactis nisi verborum solennitatibus munitis teneri cum efficacia. Naturalis Pacti obligatio salva quidem manebat, sed negabant remedium civile, quo ille, cui promissum erat, jus suum ex Pacto ortum prosequi posset; uno verbo, negabant *Actionem. l. si. D. d. o. & A.* Ex post facto præter has conventionum formulas quibusdam Pactis in vita humana frequentius obviis singularique nomine insignitis (e. g. *Emtioni Venditioni, Locationi Conductioni*) vim dabant per se, solennibus verbis licet non adhibitis,

C 2

actio-

actiones producendi; Nominabant has conventiones *Contractus* l. 7. §. 1. ff. d. *Pact.* Denique aliis vario subveniebant modo, ita ut ex illis æque ac ex *Pactis solemnibus* atque *Contractibus* promanarent actiones, & hæc conventiones in specie *Pacta non nuda* dicebantur. Reliquæ conventiones actionibus destitutæ vocabantur *Pacta nuda* seu *Pacta*.

§. 76.

Habemus ergo quatuor *Pactorum Romanorum* genera, *Pacta* videlicet *solemnia*, *Contractus*, *Pacta non nuda*, & *Pacta nuda* seu *Pacta* in specie sic dicta. (§. 75.)

§. 77.

Pacta solemnia a Romanis celebrata sunt verbis solemnibus aut ore nuncupatis, aut litteris expressis. Hæc vocabant *Litterarum Obligationes*, illa *Stipulationes* seu *Verborum obligationes*. l. 18. D. d. O. & A. §. un. J. d. L. O. pr. & §. 1. J. d. V. O. l. 1. pr. ff. d. V. O. adde l. 38. ff. d. O. & A.

CAPUT. IV.
DE CONTRACTIBVS
IN GENERE.

§. 78.

§. 78.

Posthabitis Pactis solemnibus tanquam conventionibus nec a Germanis nec ab ulla gente, si Romanos excipias, unquam receptis, de Contractibus notandum est, quod vocabulum Contractus in Jure Romano bifariam habeat significationem. Sumitur enim modo *in sensu generaliori* pro quocunque pacto civiliter efficaci; §. 2. *J. d. Oblig. l. 1. §. 1. ff. d. O. & A.* modo *in sensu stricto* pro conventionibus certo nomine gaudentibus atque nominatam actionem producentibus. *l. 19. ff. d. V. S.* Meum erit semper unum adhibere contractus significatum §. 75. jam expositum, & sic concludere licet, 1) quod omnes Contractus nominatam agnoscant actionem, 2) quod omnes sine solemnibus verbis facti sint, quamquam & fieri interdum solebat, ut solennia verba superaccederent, & ita Contractus naturam Pactorum solemnium acciperent, id quod illustrat Cicero *in Lib. III. d. Offic. conf. l. 2. §. 5. ff. d. reb. cred. §. 1. J. quib. mod. toll. oblig. verb. sed & id.*

§. 79.

Contractus dividi solent 1) in *Contractus bonæ fidei & stricti juris*, 2) in *Nominatos & Innominatos*, 3) in *Unilaterales & Bilaterales*, 4) in *Consensuales & Reales*, 5) in *Veros & Quasi Contractus*.

§. 80.

Quod ad decantatam Contractuum bonæ fidei & stricti juris divisionem attinet, notum est; vulgo *Contractus stricti juris* a plerisque Doctoribus, nescio qua ratione, nec quo fundamento, defini per contractus, qui nec explicite nec implicite in §. 28. *J. d. Act.* continentur. *Bonæ fidei Contractus* dicunt esse, qui §. *all.* recitantur. Sunt quoque qui contendunt, contractus bilaterales esse bonæ fidei, & unilaterales stricti juris, ut aliorum opinioni supersedeam. Ast de effectu omnes consentiunt, quod scilicet in stricti juris iudiciis iudicis potestas ad verba conventionum fuerit adstricta, in bonæ fidei actionibus non æque. *conf.* §. 30. *J. d. Act.* Illustris tandem Academiae Fredericianæ, quæ Halæ Saxonum floret, Jctus Boehmerus contra opiniones jamjam in medium prolatas, & in omnibus fere Germaniæ scholis dudum adoptatas, evincere connititur, quod contractus stricti juris Romanis fuerint contractus per solennia verba celebrati, & omnes reliquos Romani agnoverint bonæ fidei, *Evolv. tract. ej. d. Actionibus Sect. I. C. III. §. 12. seqq.*

§. 81.

Omnes Contractus nostro significatu sunt bonæ fidei, (§. 75.) possunt tamen in Pacta solennia abire, (§. 78.) consequenter contractus stricti juris i. e. Pacta solennia fieri. (§. 80.)

§. 82.

§. 82.

Contractus innominati Legulejis sunt contractus, qui nominatam produciunt actionem, quique specificum habent contrahendi modum. Per *Contractus Innominatos* intelligunt contractus, specifico nomine atque nominata carentes actione.

§. 83.

Contractus, de quibus mihi sermo est, hanc divisionem non admittunt, sed omnes nominati sunt. (§. 78.)

§. 84.

Contractus Unilaterales dicuntur contractus, qui unam, & *Bilaterales*, qui duplicem concedunt actionem.

§. 85.

Inferius elucebit, omnes contractus excepto Muruo esse bilaterales.

§. 86.

Distinctiones Contractuum in Reales & Consensuales, in Veros & Quasi Contractus nostro conceptui Contractuum magis inserviunt. *Reales* definiuntur per contractus, qui celebrantur & consensu & rei traditione, seu ad quorum perfectionem præter consensum & rei requiritur traditio; *Consensuales* sunt, qui ineuntur tantum consensu, seu ad quorum perfectionem sufficit consen-

consensus. *Veri Contractus* sunt illi, qui utriusque contrahentium vero ineuntur consensu; *Quasi Contractus* fiunt unius paciscentium vero & alterius ficto consensu. (§. 8.)

§. 87.

Contractus sunt species Pactorum Romanorum, (§. 76.) consequenter civilium, (§. 69.) Sunt ergo *determinationum civilium & naturalium capaces.* (§. 72.)

§. 88.

Contractus porro *gaudent determinationibus genericis & propriis.* Constituant enim Pactorum speciem. (§. 87.) Speciei notio consistit ex notione generis & differentia specifica. (*Wolff. Ont.* §. 241.) Competunt ergo illis determinationes, quæ insunt eorum generi atque differentia. Inf. inde conclus.

§. 89.

Jus Civile Romanum determinat, I) Quod omnia bonæ fidei negotia consequenter contractus invalidos reddant *error, dolus, metus & coactio.* l. 15. d. *Jurisd.* l. 57. d. O. & A. l. 7. §. 7. 9. d. *Pact.* l. 116 pr. & §. 2. ff. d. R. J. II) Quod non contrahant *furiosi, mente capti, infantes.* l. 1. §. 12. d. O. & A. l. 5. l. 40. ff. d. R. J. §. 10. J. d. *inutil. stipul.* III) Quod *dolus & Culpa*

culpa in omni contractu præstentur, non vero
Casus. l. 23. d. R. F. l. 17. pr. l. 18. pr. *Commod.*
 l. 13. §. 4. 16. *D. d. act. emt.* l. 6. *C. d. pign. act.*
 IV) Quod omnia negotia & per consequens Con-
 tractus eodem modo dissolvantur, quo colligati
 sunt, (h. e. mutuo dissensu) nec minus *nova-*
tione & solutione; l. 35. ff. d. R. F. pr. & §. 1. 3.
F. quib. mod. toll. oblig. non autem *acceptila-*
tione (quæ est liberatio per mutuam & congruam
 interrogationem l. 1. ff. d. *acceptilat.*). Hac enim
 tantum eæ solvuntur obligationes, quæ ex verbis
 consistunt, uti loquitur Imperator §. 1. *F. quib. mod.*
toll. oblig. V) Quod contractus per se producant
nominatam actionem, quæ perpetua est,
 (h. e. quæ 30. minimum durat annos) personalis,
 (i. e. quæ datur contra personas obligatas §. 1. *F.*
d. Act.) & transitoria, seu actio, quæ datur here-
 dibus & contra heredes. §. 1. *F. d. perpet. & temp.*
act. l. 3. *C. d. præscr. 30. vel 40. annor.*

§. 90.

Præcedens Sphus contractuum determinatio-
 nes absolvit, *quarum quatuor priores ge-*
nericæ sunt & naturales, ultima vero
civilis est ac contractibus propria. Quatuor
 enim priores Pactis in genere competunt, (§. 30. 32.
 35. 36. 38. 40. 44. 58. 62. 63. 64.) ergo naturales sunt
 ac genericæ. (§. 64. 68.) Postrema autem, qua pa-
 D ciscen-

eiscentibus datur actio, ex arbitrio Principis s. Legislatoris illis conceditur facultas, civili modo, quod ex Pacto debetur persequendi, & ex consequenti Pactis illis attribuitur nova determinatio, quæ ex genere Pactorum concipi haud potest, adeoque hæc determinatio civilis est. (§. 72.) Deinde quoniam hæc actio privative competit contractibus, (§. 78. 89.) sequitur, quod hæc determinatio contractibus propria sit. (§. 18.)

CAPUT V.

D E

CONTRACTIBVS REALIBUS.

§. 91.

Contractibus realibus eadem competunt determinationes, quæ contractibus in genere, (§. 70. 89.) sed superaccedente rei traditione. (§. 86.)

§. 92.

Ad Contractus reales referuntur: *Mutuum, Commodatum, Depositum & Pignus. l. 1. §. 2. 3. 5. 6. ff. d. o. & A.*

§. 93.

Mutuum definitur pr. *J. quib. mod. re contr.*

contr. oblig. per contractum realem, quo res numero, pondere & mensura constans alicui datur, ut ejus fiat, & ille rem ejusdem qualitatis reddat. Melius definitur per contractum realem, quo dominium rei nostræ in alium transferimus ea conditione, ut ille rem nobis in genere restituat. l. 2. §. 2. l. 3. ff. d. reb. cred.

§. 94.

Commodatum est contractus realis, quo certus ac gratuitus rei nostræ usus alicui ea lege conceditur, ut finito eo usu rem in specie reddat, §. 2. f. quib. mod. re contr. oblig.

§. 95.

Depositum dicitur ille contractus realis, quo res gratis alicui custodienda traditur. §. 3. f. quib. mod. re.

§. 96.

Pignus h. e. *Contractus pignoris* est contractus realis, quo res datur in securitatem debiti, ut soluto debito res in specie restituatur. §. 4. f. eod.

§. 97.

Evincetur modo, horum recensitorum negotiorum determinationes partim esse naturales, & partim civiles. Priusquam ergo ipsas eorum tractemus determinationes, non sufficere mihi videntur, considerare illa negotia tanquam Pacta Romanorum, sed & inquirere mihi incumbit abstrahendo a statu Romano, in quonam ejusmodi negotia in alio statu veluti naturali consistant, tunc facile indigitare

digitare licebit, quænam sint e. gr. in Mutuo Romanorum determinationes naturales, & quænam civiles. Dari autem ejusmodi negotia etiam in statu naturali, omni dubio caret. Fingas enim in illo statu unum alteri rem aliquam dare, ut post certum aliquod tempus rem similem reddat, habebis Mutuum in statu naturali celebratum. Hoc negotium si placet *Mutuum naturale* appellare volumus.

§. 98.

Simili ratione *Commodatum naturale* erit negotium in statu naturali initum, vi ejus nos alteri certum nostræ rei usum gratuitum hac lege concedimus, ut finito usu rem ipsam nobis restituat.

§. 99.

Si in statu naturali unus alteri rem custodiendam tradit, *Depositum naturale* concipimus.

§. 100.

Pignus naturale celebrat, qui in statu naturali rem in securitatem debiti tradit, ut eo soluto rem ipsam recuperet.

§. 101.

Ens illud dicitur *perfectum*, cujus varia ad unum finem tendunt. Pactum itaque, in quo omnia ad finem perducentia adsunt, perfectum est.

§. 102.

Concipimus in Pacto consensum mutuum,
(§. 13.)

(§. 15.) seu promissionem & acceptationem. (§. 5.)
 Hæc itaque Pacti varia sunt. Finis Pacti est mu-
 tatio sui in alienum, (§. 25.) qui finis promissione
 & acceptatione seu consensu mutuo obtineri pot-
 est. (§. 23. 24.) Existentibus ergo in Pacto hisce
 variis, Pactum perfectum est. (§. 101.)

§. 103.

*Rei traditio ad Pacti perfectionem
 nihil confert.* Ad perfectionem enim Pacto-
 rum sufficit consensus mutuus. (§. 102.)

§. 104.

*Mutuum itaque, Commodatum,
 Depositum & Pignus naturale, si tan-
 quam Pacta considerare velis, ante rei
 traditionem jam erunt perfecta, quam-
 quam tunc accurate loquendo ejusmodi
 negotia tantummodo constituent Pacta
 de mutuo &c. dando, non autem ipsum
 Mutuum, Commodatum &c. &c.* (§. 103.
 97. 98. 99. 100.)

§. 105.

*Mutuo, Commodato, Deposito &
 Pignori naturali insunt determinationes
 genericæ & propriæ.* Demonstrationis loco
 applicetur hic mütatis mutandis Sphus §§.

D 3

§. 106.

§. 106.

Mutui, Commodati, Depositi atque Pignoris naturalis determinationes genericæ sunt illæ, quæ competunt Pactis in genere. Sunt enim Pacta naturalia. (§. 69.) Determinationes ergo eorum genericæ sunt illæ, quibus gaudent Pacta naturalia in genere. (§. 70.) Hæ determinationes autem cum determinationibus Pactorum in genere coincidunt. (§. 68. 73.) Vera itaque ac indubitata Sphi hujus propositio est.

§. 107.

Unius cujuslibet horum negotiorum determinationes propria ex ipsis eorum notionibus facili negotio formari queunt. (§. 97. 98. 99. 100.)

§. 108.

Mutuum, Commodatum, Depositum & Pignus Romanorum determinationum naturalium & civilium capacia sunt. Sunt enim contractus. (§. 70. 87.)

§. 109.

Mutui, Commodati, Depositi & Pignoris Romanorum determinationes genericas absolvunt Sphi 89. 91.

§. 110.

Determinationes Mutui Romanorum propriæ sunt : I) Ut hoc pacto dominium rei transferatur in accipientem, consequenter res accipienti pereat, qui nihilominus obligatus manet, l. 2. §. 2. ff. de

ff. de reb. cred. §. 2. J. quib. mod. re contr. oblig.
 II) Ut objectum hujus negotii sit res fungibilis, hoc est res in eodem genere restituenda. *l. 2. §. 1. l. 3. ff. d. reb. cred.* III) Ut ex Mutuo non debeantur usuræ nisi promissæ. *l. 24. ff. d. P. V.* IV) Ut Mutuum non faciant, quibus a legibus civilibus alienare est prohibitum, (ut sunt pupilli, minores curatorem habentes, & prodigi. *§. 2. J. quib. alien. lic. vel non l. 3. C. d. integr. restit. l. 6. ff. d. V. O.*) & quibus in specie interdictum est, (ut sunt Provinciarum Præsides) *l. 33. ff. d. reb. cred.* V) Ut mutuum si in pecunia consistat, filiis familias, qui de propriis solvere nequeunt, scienter ac sine consensu patris valide dare non liceat, unde si datum sit, obligatio ad reddendum eliditur Exceptione SCti Macedoniani, cujus effectus autem cessat, si pecunia sciente patre data, aut in ejus rem versa sit. *l. 7. §. 3. l. 3. §. 3. l. 19. l. 1. pr. l. 7. §. 12. l. 12. ff. d. SCto Macced.* VI) Ut, si res in suo genere restitui non potest, forsitan ob raritatem; tunc præstari debeat æstimatio ejus temporis, quo petitum est, nisi tempus reddendi a contrahentibus definitum sit, tunc enim quanti tunc fuisset æstimatio solvi debet. *l. 22. ff. d. reb. cred.* VII) Ut conveniri quidem possit, ut minus, non ut plus reddatur, quam datum est. *l. 11. §. 1. ff. cod.* VIII) Ut si quis in chirographo se ex Mutuo debere confessus est, idque intra biennium non retractavit, ex his litteris obligetur, quamquam pecuniam non acceperit, & conveniri possit conditione ex chirographo *§. un. J. d. L. O.* IX) Ut Mutuum unicam

cam producat actionem, quæ dicitur *Conditio certi*, *l. 9. pr. ff. d. reb. cred.* (scilicet ex mutuo. *Bæhm. d. Act. S. II. C. VIII. §. 2.*) quæ competit creditori seu illi, qui rem mutuo dedit, contra debitorem, seu cui datum est, & quidem si debitor est civitas, pupillus aut minor, eo tantum casu, si res in eorum utilitatem versa sit, ad idem genus reddendum. *l. 27. ff. d. reb. cred.*

§. III.

Prima, secunda & tertia Mutui Romanorum determinatio naturalis est, reliquæ omnes civiles sunt. Etenim illæ ex Mutuo quoque naturali concipi possunt, (§. 97.) hæ autem ex Legislatoris voluntate tantum conceptibiles sunt. Determinationes, quæ ex Pactis extra civitatem initis adeoque ex Mutuo naturali concipiuntur, naturales, (§. 73.) & quæ ex Principis, seu ejus, cui leges ferre competit, arbitrio dependent, civiles salutantur. (§. 72.) Concludatur inde propositio.

§. IIII.

Commodati Romanorum determinationes propriæ sunt. I) Ut objectum hujus negotii sint res in eadem specie reddendæ, seu non fungibiles, §. 2. *J. quib. mod. re contr. oblig.* & consequenter non sicuti in mutuo transferatur dominium; *l. 8. l. 9. ff. Commod.* unde si res perdita sit casu, commodans casum sentiat non commodatarius §. 2. *J. i. cit.* nisi casum & omne periculum in se receperit. *l. 1. C. d. Commod.* II) Ut usus rei certus sit ac gratui-

gratuitus. §. 2. *J. quib. mod. re contr.* ideoque nec commodatarius rem commodatam aliis usibus adhibere debeat, §. 7. *J. d. oblig. q. ex delict.* nec ante finitum usum res ordinarie revocare queat commodans. *l. 17. §. 3. ff. Commod.* III) Ut mercede interveniente Commodatum in aliud pactum transeat. *pr. J. d. Loc. l. 5. ff. d. præsc. verb.* IV) Ut illi, qui re commodata alio modo utuntur quam pactum est, furtum usus committant. §. 6. 7. *J. d. oblig. q. ex delict.* & idcirco furti actione teneri possint. *l. 5. §. 8. commod. l. 54. §. 1. D. d. furt.* V) Ut quoniam regulariter commodum ex hoc contractu fit penes commodatarium, commodatarius præstet culpam levissimam, (hoc est, reparet damnum ortum ex omissione diligentiae summæ debitæ (§. 48.) seu eæ diligentiae, quæ a diligentissimis patribus familias in rebus suis communiter adhiberi solet.) & commodans culpam latam; (i. e. reparet damnum datum omissione diligentiae debitæ infimæ, (§. 48.) seu eæ diligentiae, quam homines communi sensu utentes adhibere solent) *l. 213. §. 2. l. 223. pr. d. V. S. l. 5. §. 2. ff. commod.* Si autem res utriusque paciscentium gratia sit commodata, uterque præstet culpam levem, *l. 18. pr. ff. eod.* (h. e. reparet damnum illatum ex omissione diligentiae mediæ, (§. 48.) seu diligentiae a diligente patre familias in iisdem negotiis adhiberi solitæ; *l. 14. ff. d. pign. act.*) si denique commodantis tantum causa, commodatarius præstet nil nisi culpam latam. *l. 5. §. 10. ff. commod.* VI) Ut ex hoc contractu detur duplex actio, & quidem com-

E
modanti

modanti actio directa ad rem finito usu in specie restituendam, & si culpa commodatarii perdita vel deteriorata fuerit, ad ejus aestimationem; *l. 3. §. 1. l. 10. l. 18. §. 1. ff. Commod.* commodatario autem actio contraria ad indemnitatem, si *a*) culpa scilicet lata commodantis laesus sit; *l. 18. §. 3. ff. eod.* *β*) si rem ante finitum usum repetierit commodans; *l. 17. §. 3. D. eod.* *γ*) si impensas non modicas in rem commodatam fecerit; *l. 18. §. 2. ff. eod.* *δ*) si aestimationem pro re perdita solverit hacque ex post facto in commodantis potestatem pervenerit. *l. 17. §. f. D. eod.*

§. 113.

Commodati Romanorum determinationes priores tres naturales sunt, & quæ restant, civiles. Reiteretur hic demonstratio, quam exhibet Sphus 111.

§. 114.

Depositum Romanorum sequentibus gaudet determinationibus propriis: I) Ut sit pactum gratuitum, consequenter si merces intervenit, in aliud pactum degeneret. *l. 26. §. 1. l. 1. §. 8. 9. 10. ff. deposit.* II) Ut nec dominium nec usus, sed sola rei custodia transferatur in accipientem, ideoque si usus rei depositæ expresse concedatur, ex deposito fiat mutuum, *l. 1. pr. l. 24. l. 26. §. 1. ff. eod. §. 3. 7. quib. mod. re contr. oblig.* & hinc res depositario pereat, (§. 110.) cum alias periculum sit apud deponentem. *l. 17. §. 1. ff. deposit.* III) Ut si conventum pro eadem specie tantundem seu aestimationem

tionem solvi, depositi termini excedantur. *l. 24. ff. cod.* IV) Ut interdum & is, qui rem litigiosam possidet, invitatus nimirum iudicis deponat. *l. 7. §. f. D. qui satisd. cog.* V) Ut rei depositæ possessio (i. e. possessio mentalis, qua animum habere rem alteri depositam recuperandi. *l. 9. ff. d. acquir. vel amitt. poss.*) apud deponentem maneat, nisi res litigiosa apud tertium deposita, seu, si mavis, sequestrata sit. *l. 17. §. 1. ff. depos.* VI) Ut deponens regulariter teneatur ad culpæ levissimæ præstationem, depositarius vero ad culpam latam. *l. 1. §. 7. 16. 20. seq. ff. cod.* VII) Ut depositarius, si re utatur deposita, furtum usus committat §. 6. *J. d. oblig. q. ex delict.* VIII) Ut ex hoc contractu concedatur deponenti actio directa, (quæ interdum famosa est. *l. 1. §. 1. ff. d. his qui notant. inf. l. 10. C. depos.*) ad rem in specie restituendam §. 3. *J. quib. mod. re contr. obl.* & quidem integre, statim & cum omni causa; *l. 1. §. 16. l. 1. §. 21. §. 24. ff. depos.* & si res deterior reddita fuerit, vel plane culpa depositarii perdita, ad interesse; *l. 1. §. 8. 16. ff. cod.* (& quandoque in duplum, si est depositum miserabile, h. e. si res deposita est propter tumultum, incendium, ruinam & naufragium, *l. 1. §. 1. ff. cod. §. 17. J. d. act.* quæ actio tamen in heredes non transit nisi in simplum *l. 1. §. 1. ff. depos.*) Depositario autem competat contraria actio contra deponentem ad indemnitatem, si *a*) impensas fecerit depositarius in rem depositam, vel *β*) illi damnum a deponente culpa etiam levissima illatum sit. *l. 5. pr. ff. cod.*

§. 115.

Ex collatione Sphi 111. cum Spho præc. satis apparet, *tres priores Depositi Romanorum determinationes esse naturales, & quæ supersunt civiles.*

§. 116.

Sequitur nunc Pignus Romanis cognitum, cuius determinationes propriæ sunt: I) Ut pignori dari possint res omnes, quæ securum præstant creditorem consequenter res tam propriæ quam alienæ, modo domini consensus accedat, *l. 20. pr. ff. d. pign. act.* non vero res exemptæ commercio, *l. 9. §. 1. ff. d. pign. & hypoth.* nec res litigiosæ, *l. 1. §. 2. qua res pignor. l. 3. ff. eod.* II) Ut ex hac conventionione nec dominium nec usus, sed naturalis tantum rei possessio in accipientem transferatur, *l. 35. §. 1. d. pign. act. l. 13. pr. l. 16. ff. d. usurp. & usucap.* III) Ut non possint pignori dari res civiliter non alienabiles, consequenter nec arma, nec fundus dotalis nec feudum, nec instrumenta rustica *l. 14. §. 1. ff. d. re milit. l. un. §. 15. C. d. R. V. A. 2. F. 55. l. 8. C. qua res pignor. oblig. poss.* IV) Ut, quoniam hoc pactum ad utrius contrahentium spectat utilitatem, uterque præstare debeat culpam levem, *l. 5. l. 7. C. d. pign. act. §. ult. F. b. tit.* V) Ut lex commissoria (i. e. conventio, ut sua die debito non soluto pignus pro quantitate debita pleno jure creditori adquiratur.) huic

huic contractui addita non valeat ; *pr. C. d. pact. pign.* (bene tamen Pactum Antichreticum , quo creditori jus re pignorata utendi fruendi in vicem usurarum vel pro usura aris alieni conceditur , *l. 11. §. 2. ff. d. pign. & hyp.* item & pactum , quo debito die conventa non soluto creditor rem oppignoratam justo pretio habeat emtam. *l. 16. §. fin. ff. eod.*). VI) Ut pupillo pignus capienti necessaria sit tutoris autoritas. *l. 38. ff. d. pign. act.* VII) Ut ex hoc contractu illi, qui dedit, nascatur actio directa contra eum, qui pignus accepit, ad rem oppignoratam soluto debito cum omni causa restituendam & ad damna culpa levi data refarcienda *§. ult. J. quib. mod. re contr. oblig. l. 13. §. 1. ff. d. pign. act. l. 1. 2. 3. C. eod.* (manet tamen creditori pignoris possessio jure retentionis , si novum debitor contraxerit debitum. *l. 1. C. etiam ob chirogr. pecun. pign. teneri poss.*) & alteri actio contraria ad indemnitatem , si res verb. gr. aliena invito domino vel vitiosa pignori data sit ; *l. 20. pr. l. 9. pr. l. 32. ff. d. pign. act.* si impensas in pignus fecerit *l. 8. pr. ff. eod.* aut damnum inde passus sit *l. 3. ff. eod.*

§. 117.

Ex Pignore itaque Romanorum non nisi prima & secunda determinatio dicimur naturales, cetera vero civiles. Probatio hujus propositionis in Spho 111. continetur.

§. 118.

Sed demonstrationem ulterius necere jam iter vetat, quod fatis jubentibus ad patrios suscipiendum est lares. Pedem itaque hic figo, & interruptam hanc tractationem Deo volente commodiori aliquando tempore ac occasione continuare atque consummare polliceor.

T A N T U M.

Ke 4068

ULB Halle

3

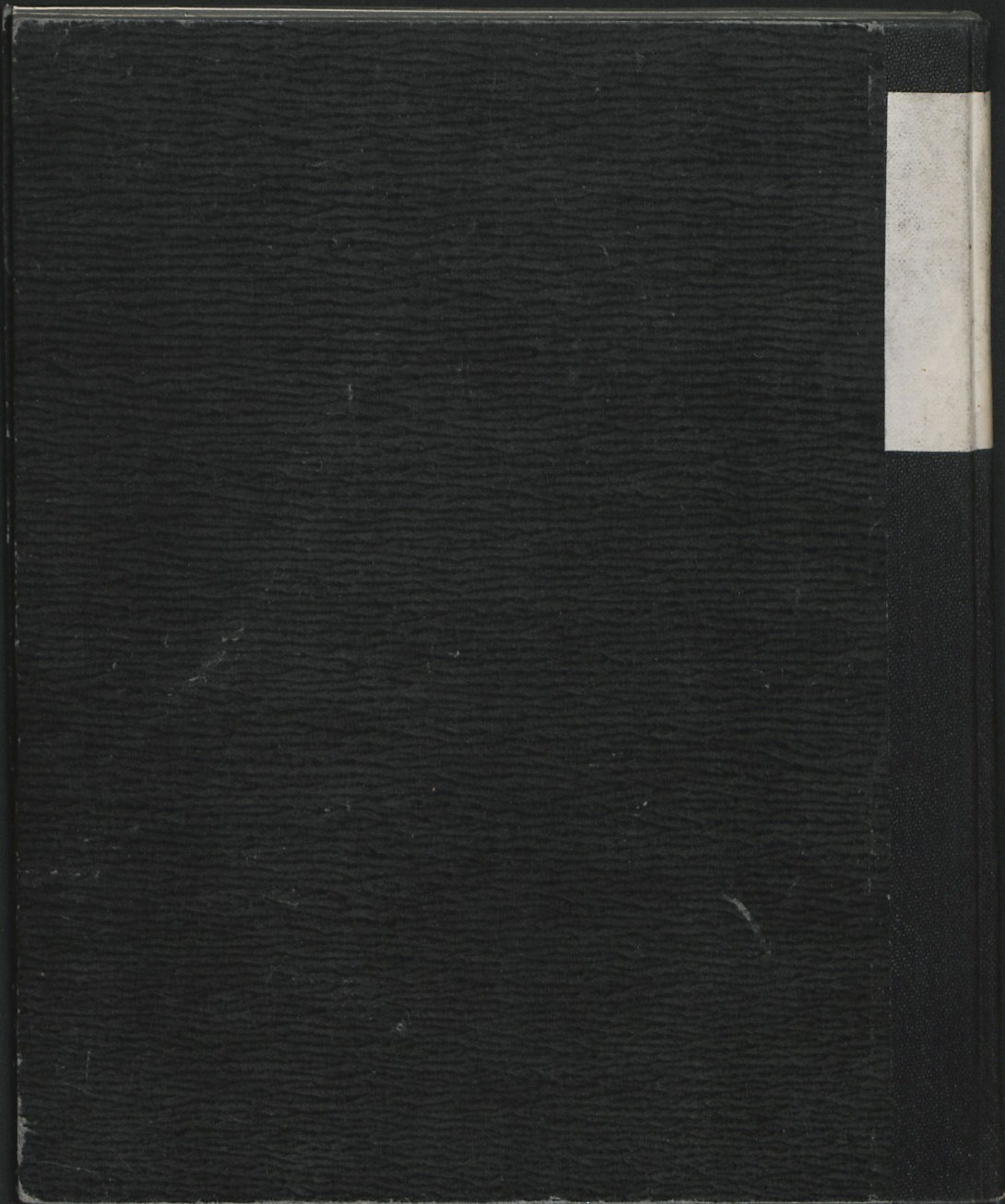
007 679 181

VD 18

17. 32

Pr. 12 num. 8

DE

PACTIS ROMANO- RUM

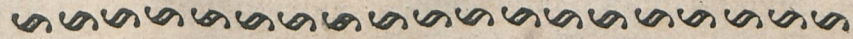

P. 202

The 4068

SPECIMEN PRIMUM.

AUTORE
LAURENTIO HAUSMANN,
LUBECENSI.

ARGENTORATI,
Literis GEORG. ADAMI PIESCKERI, *Univers. Typogr.*

